

פרשת כי תצא "קלה כבחמורה"

שמות פרק כ"ב

כָּבֵד אֶת-אֲבִיךָ וְאֶת-אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֵיךָ. עַל הַדְּבָרָה אֲשֶׁר-ה' נָתַן לְךָ:

דברים פרק כב

(ו) כִּי יִקְרָא מִן-צִפּוּרוֹ לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ בְּקִלְעִין אוֹ עַל-הָאָרֶץ אֶפְרָתִים אוֹ בְּיָצִים וְהָאֵם רִבְצָת עַל-הָאֶפְרָתִים אוֹ עַל-הַבְּיָצִים לֹא-תִקַּח הָאֵם עַל-הַבְּנִים: (ז) שְׁלֹם תְּשַׁלַּח אֶת-הָאֵם וְאֶת-הַבְּנִים תִּקַּח-לָךְ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וְהֵאָרְכַת יְמֵיךָ:

מדרש תנחומא (בובר) פרשת עקב

והיה עקב תשמעון. זש"ה אורח חיים פן תפלו נעו מעגלותיה לא תדע (משלי ה ו), [אמר ר' אבא בר כהנא] שלא תהיה נושא ונותן במצותיה של תורה ורואה איזה שכרה של תורה ומצוה מרובה ועושה אותה, למה נעו מעגלותיה לא תדע, מטולטלין הם שבילי התורה, אמר ר' חייא משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו פרדס, והכניס בו פועלים, ולא גילה להם המלך שכר נטיעותיו, כי אילו גילה להם שכר נטיעותיו הן רואין איזה נטיעה שכרה מרובה ונוטעין אותה, נמצאת מלאכת הפרדס מקצתה בטילה ומקצתה קיימת, כך לא גילה הקדוש ברוך הוא בתורה שכר כל מצוה ומצוה, שאילו גילה נמצאו המצות מקצתן קיימות ומקצתן בטילות, ור' אחא בשם ר' אבא בר כהנא טילטל הקדוש ברוך הוא שכר עושה מצות בעולם הזה, כדי שיהו ישראל עושין אותם משלם. תני ר' שמעון בן יוחאי שתי מצות גילה הקדוש ברוך הוא מתן שכרה, אלו הן קלה שבקלות חמורה שבחמורות, קלה שבקלות שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים (דברים כב ז), חמורה שבחמורות כבוד את אביך ואת אמך וגו' למען יארכון ימיך וגו' (שם/דברים/ ה טז), הרי הן שוין בעולם הזה במתן שכרן.

חשיבות ההבחנה בין דרגות שונות

הרב עמיטל

כאנשים שומרי תו"מ או מחויבים לקיום התורה על כל פרטיה ודקדוקיה. עם זאת, אסור שהדבקות בקיום כל המצוות תשטש את ההבחנה בין הדרגות השונות בתורה. אחד היסודות המרכזיים בעולם ההלכה הוא ההכרה בקיומן של דרגות שונות, בתחומים שונים. לדוגמה:

יומא דף פג עמוד א

תנו רבנן: מי שאחזו בולמוס - מאכילין אותו הקל הקל, טבל ונבילה - מאכילין אותו נבילה, טבל ושביעית - שביעית. טבל ותרומה - תנאי היא, דתניא: מאכילין אותו טבל, ואין מאכילין אותו תרומה. בן תימא אומר: תרומה ולא טבל.

מגילה טז עמוד ב

גדול תלמוד תורה יותר מבנים בית המקדש

שבת קכז עמוד א

גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני השכינה

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פו עמוד א

דתניא: על מה תשובה מכפרת - על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה, ועל מה תשובה תולה ויום הכפורים מכפר - על כריתות ועל מיתות בית דין, ועל לא תעשה גמור.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מז עמוד א

תנו רבנן: גר שבא להתגייר בזמן הזה, אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים ומטורפין, ויסורין באין עליהם? אם אומר: יודע אני ואיני כדאי, מקבלין אותו מיד. ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות, ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני. ומודיעין אותו עונשן של מצות, אומרים לו: הוי יודע, שעד שלא באת למדה זו, אכלת חלב אי אתה ענוש כרת, חללת שבת אי אתה ענוש סקילה, ועכשיו, אכלת חלב ענוש כרת, חללת שבת ענוש סקילה. וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות, כך מודיעין אותו מתן שכרן.

משנה מסכת אבות פרק ב משנה א

רבי אומר איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה והסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבין:

רמב"ם על משנה מסכת אבות פרק ב משנה א

אחר כך אמר שראוי להזהר במצוה שייחשב בה שהיא קלה, כגון שמחת הרגל ולמידת לשון קודש, ובמצוה שהתבארה חומרתה, כמו מילה וציצית ושחיטת פסח. ושם סיבת זה, שאין אתה יודע מתן שכרן, ובאור זה הענין כמו שאספר, וזה, שהתורה כולה - ממנה מצוות עשה ומצוות לא תעשה. אמנם מצוות לא תעשה, הנה ביאר הכתוב העונש על כל אחת מהן, מלבד המעט, וחייב בקצתן מיתות, ובקצת כרת, ומיתה בידי שמים, ומלקות, וידענו מן העונשים מצוות לא תעשה כולן, מה מהן איסורו חמור ומה מהן למטה מזה, והן שמונה מדרגות: המדרגה הראשונה, והיא החמורה שבהן - הם הדברים אשר חייב בהם סקילה. והמדרגה שלמטה מזו - מחוייבי שריפה. והשלישית - מחוייבי הרג. והרביעית - מחוייבי חנק. והחמישית - מחוייבי כרת. והששית - מחוייבי מיתה בידי שמים. והשביעית - מחוייבי מלקות. והשמינית - לאוין שאין לוקין עליהן. ומאלה המדרגות נדע גודל החטא וקוטנו. אבל מצוות עשה - לא נתבאר שכר כל אחת מהן מהו אצל ה', עד שנדע מה מהן יותר חשוב ומה מהן למטה מזה, אלא צויה לעשות מעשה פלוני ופלוני, ולא יודע שכר איזה משניהם יותר גדול אצל ה', ולפיכך ראוי להשתדל בכלן. ומפני זה העיקר אמרו: "העוסק במצוה פטור מן המצוה", מבלי הקשה בין המצוה אשר הוא עוסק בעשייתה והאחרת אשר תחלוף ממנו. ולזה גם כן אמרו: "אין מעבירין על המצוות", רצונו לומר: אם הזדמן לך מעשה מצוה, אל תעבור ממנו ותניחנו כדי לעשות מצוה אחרת.

הרב עמיטל

לנושא ההדרגתיות במצוות יש משמעויות חשובות ביותר. ראשית, לעיתים אדם ניצב בפני מצבים שעליו להכריע בין שתי מצוות שקיומן באופן מעשי סותר זו את זו. מי שאיננו מבחין בין ההדרגות השונות עלול להגיע לטעויות קשות.

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף כא עמוד ב

חסיד שוטה כו'. היכי דמי חסיד שוטה? כגון דקא טבעה איתתא בנהרא, ואמר: לאו אורח ארעא לאיסתכולי בה ואצולה.

תלמוד ירושלמי מסכת סוטה פרק ג הלכה ד'

אי זהו חסיד שוטה ראה תינוק מבעבע בנהר אמר לכשאחלוץ תפילי אצילנו עם כשהוא חולץ תפיליו הוציא זה את נפשו.

אליהו רבה (איש שלום) פרשה טו

אמר לי, רבי שני דברים יש לי בלבבי, ואני אוהבן אהבה גדולה, תורה וישראל, אבל איני יודע אי זה מהן קודם, אמרתי לו, דרכן של בני אדם שאומרים, תורה קדומה לכל, שנאמר ה' קנני ראשית דרכו (משלי ח' כ"ב), אבל הייתי אומר, ישראל קדושים [קודמין], שנאמר קודש ישראל לה' ראשית תבואתו (ירמיה ב' ג').

רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק י הלכה א

חייבין אנו להזהר במצות צדקה יותר מכל מצות עשה, שהצדקה סימן לצדיק זרע אברהם אבינו שנאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו לעשות צדקה, ואין כסא ישראל מתכונן ודת האמת עומדת אלא בצדקה שנאמר בצדקה תכונני, ואין ישראל נגאלין אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה.

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ד הלכה יב

מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו, אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק.

בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה יט סימן ג

הה"ד (משלי ל) אל תוסף על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת, תני ר' חייא שלא תעשה את הגדר יותר מן העיקר שלא יפול ויקצץ הנטיעות, כך אמר הקדוש ברוך הוא כי ביום אכלך ממנו וגו', והיא לא אמרה כן, אלא אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו כיון שראה אותה עוברת לפני העץ נטלה ודחפה עליו, אמר לה הא לא מיתת, כמה דלא מיתת במקרביה, כן לא מיתת במיכליה...

רש"י הירש בראשית פרק ג פסוק ב

אל לנו לשכוח את מקור הסייגים, שהזהירות היהודית הטילה עלינו. נזכור תמיד, שאין הם דאורייתא. רק כל עוד נזכור זאת, הם יהיו לנו אזהרה וסייג. אם נשכח את אופיים זה, אם נראה גם אותם כמפי הגבורה, - תביא אותנו העבירה עליהם לעבור גם על מצוות ה'. וחכמינו קיימו אזהרה זו בעצמם. בכל מקום הם מעידים על הסייגים והגזירות, שהם מצוות דרבנן בלבד; והם מקפידים להבדיל הבדלה ברורה - בינם לבין מצוות דאורייתא. אדם הראשון שגה בכך; הוא השוה אכילה לנגיעה, ומסר את שתיהן כמצוות מפי ה'.

מעלתן של המצוות בין אדם לחבירו

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מ עמוד א

אמר רבא, רב אידי אסברא לי: אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו - וכי יש צדיק טוב, ויש צדיק שאינו טוב? אלא, טוב לשמים ולבריות - זהו צדיק טוב, טוב לשמים ורע לבריות - זהו צדיק שאינו טוב.

הרא"ש (תחילת פירושו למסכת פאה)

כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהם גם רצון הבריות מבמצוות שבין אדם לקונו.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פה עמוד ב

דרש רבי אלעזר בן עזריה: מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום - יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו.

רמב"ם הלכות גניבה פרק ז הלכה יב

ג קשה עונשן של מדות (מידות ומשקלות) יתר מעונשן של עריות שזה בינו לבין המקום וזה בינו לבין חבירו, וכל הכופר במצות מדות ככופר ביציאת מצרים שהיא תחילת הצווי, וכל המקבל עליו מצות מדות הרי זה מודה ביציאת מצרים שהיא גרמה לכל הצווין.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת פאה פרק א

אמר רבי אבא בר כהנא דורו של דוד כולם צדיקים היו וע"י שהיה להן דילטורים היו יוצאים במלחמה והיו נופלים הוא שדבר דוד [תהילים נז ה] נפשי בתוך לבאים אשכבה לזהטים נפשי בתוך לבאים זה אבנר ועמשא שהיו לבאים בתורה אשכבה לזהטים זה דואג ואחיתופל שהיו לזהטים אחר לשון הרע בני אדם שניהם חנית וחצים אלו בעלי קעילה דכתיב [שמואל א כג יא] היסגרונני בעלי קעילה בידו הירד שאול ולשונם חרב חדה אלו הזיפים דכתיב [תהילים נד ב] בבוא הזיפים ויאמרו לשאול וגו' באותה שעה אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבון העולמים מה שכינתך לירד בארץ סליק שכינתך מביניהון הה"ד [שם נז ו] רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך אבל דורו של אחאב עובדי ע"ז היו וע"י שלא היה להן דילטורין היו יורדים למלחמה ונוצחין...

משך חכמה שמות פרק יד

(כט) והמים להם חומה מימינם ומשמאלם. בהתבונן בדרכי התורה נראה כי במצוות שמעיות כמו עבודה זרה ועריות יש כרת וסקילה ושאר מיתות ומלקות. לא כן בנימסיות ומידות כמו מחלוקת לשון הרע, רכילות, גזל, אין בו מלקות, דהוי לאו הניתן לתשלומין או דהוי לאו שאין בו מעשה (ספרי לדברים כה, ב). אולם זה דוקא ביחיד העושה, אבל אם הצבור נשחתי, בזה מצאנו להיפך בירושלמי דפאה (פרק א משנה א): דורו של דוד כולם צדיקים היו, ועל ידי שהיו בהם דלטורין היו נופלים במלחמה וכו', אבל דורו של אחאב, עובדי עבודה זרה היו, ועל ידי שלא היו בהם דלטורין היו יורדים למלחמה ומנצחים. שאם הצבור נשחתי בעבודה זרה ועריות על זה נאמר (ויקרא טז, טז) "השוכן אתם בתוך טומאתם". אבל בנימוסיות ומידות לשון הרע ומחלוקת, על זה כתוב (תהלים נז, ז) "רומה על השמים" וכו', כביכול סלק שכינתך מהם. וגדולה מזו אמרו (יומא ט, א) שבמקדש ראשון היו עובדי עבודה זרה עריות (ושפיכות דמים) ובמקדש שני היו עוסקים בתורה ובמצוות (וגמילות חסדים, ומפני מה חרב?) מפני שנאת חנם, (ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלוש עבירות: - ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים). ושם שאלו, מה הם גדולים? - תנו עיניכם בבירה שחזרה לראשונים (ולא חזרה לאחרונים). הרי דאם הצבור נשחתיים במידות, גרוע יותר מאם נשחתי במצוות.

דברים רבה (וילנא) פירשת כי תצא

ו:ג זש"ה (משלי א).... דבר אחר מהו כי לוית חן אמר רבי פנחס בר חמא לכל מקום שתלך המצות מלוות אותך, כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך, אם עשית לך דלת המצות מלוות אותך שנאמר (דברים ו) וכתבתם על מזוזות ביתך אם לבשת כלים חדשים המצות מלוות אותך שנאמר +דברים כ"ב+ לא תלבש שעטנז, אם הלכת לגלח המצות מלוות אותך שנא' +ויקרא י"ט+ לא תקיפו פאת ראשכם, ואם היה לך שדה והלכת לחרוש בתוכה המצות מלוות אותך שנאמר (דברים כב) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו, ואם זרעת אותה המצות מלוות אותך שנא' (שם/דברים כ"ב/ב) לא תזרע כרמך כלאים, ואם קצרת אותה המצות מלוות אותך שנא' (שם/דברים/כד) כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה, אמר הקדוש ברוך הוא אפילו לא היית עוסק בדבר אלא מהלך בדרך המצות מלוות אותך מנין שנא' כי יקרא קן צפור לפניך.